

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Mile-Audit Könyvvizsgáló és Pénzügyi Tanácsadó Kft.
Brehószkiné Mile Adrien
2009. október 15.

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Bevezetés

1. Fogalmi meghatározás

- 1.1 A könyvvizsgálati standardok megközelítése
- 1.2 Magyarországon hatályos jogi keretek
- 1.3 Közepes és kishitelintézetek jellemzői
- 1.4 Szövetkezeti hitelintézetek jellemzői

2. A hitelintézetek könyvvizsgálatának célja

3. A hitelintézetek könyvvizsgálatának folyamata

- 3.1 A megbízás elfogadásának feltételei
- 3.2 Tervezés
- 3.3 A könyvvizsgálati bizonyítékok megszerzése
- 3.4 Áttekintés, az eredmények értékelése
- 3.5 Jelentéskészítés
- 3.6 Összegzés

4. A könyvvizsgálati eljárások végrehajtása, ütemezése

5. Ismétlődő megbízások

6. A Felügyelet és a könyvvizsgáló kapcsolata

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

2

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Bevezetés

A módszertani útmutató összeállításánál, valamint az útmutató mellékletét képező minta dokumentációk, munkaprogramok kialakításánál törekedtünk arra, hogy a könyvvizsgálók

- a Magyarországon hatályban lévő, hitelintézetekre, valamint a hitelintézetek könyvvizsgálatára vonatkozó jogszabályok,
- a szakmai felügyelet és a MKVK együttes ajánlásai,
- a magyar Nemzeti Könyvvizsgálati Standardok és
- a kapcsolódó állásfoglalások alapján végezhessek munkájukat.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

3

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

1. Fogalmi meghatározás

1.1 A könyvvizsgálati standardok megközelítése

„Közepes és kishitelintézetek” fogalma

- nem lelhető fel sem jogszabályokban
- sem a könyvvizsgálati standardokban
- nem szól róla egyetlen kapcsolódó állásfoglalás sem

- a kisvállalkozások módszertani útmutatója
- a kereskedelmi bankok könyvvizsgálatának sajátosságait tartalmazó 1000., 1004. és 1006. témaszámú állásfoglalás
- a hitelintézetek könyvvizsgálatában szerzett gyakorlati tapasztalatra alapoztuk.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

4

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

1.2 Magyarországon hatályos jogi keretek

A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. Törvény (továbbiakban Hpt.)

- A **hitelintézet** az a pénzügyi intézmény, amely a pénzügyi szolgáltatások közül legalább **betétet gyűjt**, vagy más visszafizetendő **pénzeszközt fogad el** a nyilvánosságtól, valamint **hitelt és pénzkölcsönt nyújt**.
- Kizárólagos tevékenység (betétgyűjtés, pénzforgalmi szolgáltatás, készpénz-helyettesítő eszköz kibocsátás, pénzváltás)
- működési forma (bank, szakosított hitelintézet, szövetkezeti hitelintézet)
- jegyzett tőke (kettőmilliárd, külön törvény, 250 millió, dotációs tőke kettőmilliárd)
- tulajdonosi jogok, (szövetkezeti hitelintézetek esetében egy tulajdonosnak sem a közvetlen és közvetett tulajdoni hányada, sem az általa gyakorolt szavazati jog mértéke nem lehet több **tizenöt százaléknál**)
- prudens működés feltételei (számviteli rend, nyilvántartási rend, belső szabályzat, személyi és tárgyi feltételek, informatikai, műszaki biztonsági)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

5

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

1.3 Közepes és kishitelintézetek jellemzői

- amennyiben nagyszámú tulajdonossal működik, a tulajdonosi **döntések formálisak**, ebből következően
- a **vezetés erősen személyhez kötött**, sokszor egy személy kezében koncentrálódik
- viszonylag **kis számú termék forgalmazása**, más bank termékeinek forgalmazásával kiegészítve, és az azokban rejlő kockázatok felvállalása
- **alacsony tőkeellátottság**, alacsony szavatoló tőke ebből eredően jól behatárolható kis- és középvállalkozói és lakossági **ügyfélkör**
- **korlátozott belső ellenőrzések**, ami szélsőséges esetekben abban is megnyilvánulhat, hogy a szervezeti felépítésben elfoglalt helye szerint független belső ellenőr, valójában erős vezetői befolyás alatt áll.
- **600 milliárd Ft mérleg-főösszeget el nem érő hitelintézeteket**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

6

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

1.4 Szövetkezeti hitelintézetek jellemzői a könyvvizsgálati kockázatot növelő szempontok

- nincs tényleges tulajdonos
- felügyelő bizottság korlátozott működése
- belső ellenőrzés felkészültsége
- kevésszámú saját termék
- a hitelezési döntések több szubjektív elemet tartalmazhatnak
- általában földrajzilag egy régióban tevékenykednek
- kapcsolt vállalkozások működése nem jellemző

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

7

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

2. A hitelintézetek könyvvizsgálatának célja

Szvt 155.§(1) „.. annak megállapítása, hogy a vállalkozó által az üzleti évről készített éves beszámoló, egyszerűsített éves beszámoló, továbbá az összevont (konszolidált) éves beszámoló e törvény előírásai szerint készült, és ennek megfelelően megbízható és valós képet ad a vállalkozó (a konszolidálásba bevont vállalkozások együttes) vagyoni és pénzügyi helyzetéről, a működés eredményéről”

1006/9. „véleményt nyilvánítani a Nemzetközi Könyvvizsgálati Standardok vagy a vonatkozó nemzeti standardok vagy az országban kialakított gyakorlat („vonatkozó könyvvizsgálati standardok”) alapján a bank pénzügyi kimutatásairól, amelyek a Nemzetközi Számviteli Standardokkal vagy a vonatkozó nemzeti standardokkal („vonatkozó számviteli elvek”) összhangban készültek olyan mértékben, amilyen mértékben azok a bankokra alkalmazhatóak”

1004/23. „könyvvizsgálói véleményben fejtse ki, hogy a bank közzétett pénzügyi kimutatásai „megbízható és valós képet adnak-e”, vagy „a valóságnak megfelelően bemutatják-e” a bank pénzügyi helyzetét és működési eredményeit arra az időszakra vonatkozóan, amelyre az adott beszámolót összeállították.”

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

8

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3. A hitelintézetek könyvvizsgálatának folyamata

1006 témaszámú állásfoglalás alapján:

- **A megbízási feltételek meghatározása**
- **Tervezés**
  - ismeretek beszerzése az ügyfélről
  - átfogó terv kidolgozása- az elvégzendő munka összehangolása
- **A belső ellenőrzés megbízhatósági fokának megállapítása**
  - az ellenőrzési eljárások meghatározása, dokumentálása és tesztelése
  - a környezeti tényezők hatásának megfontolása
  - az alapvető vizsgálati tesztek jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása
- **Az alapvető vizsgálati eljárások elvégzése**
- **Jelentéstétel a pénzügyi kimutatásokról**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

9

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálatának folyamata a módszertani útmutató alkalmazásában

A megbízási elfogadásának feltételei

Tervezés

- kockázatbecslési eljárások
  - Az ügyfél és környezetének megismerése
  - A belső ellenőrzési rendszer felmérése
- lényegesség meghatározása
- lényeges hibás állítások kockázatának felmérése **pénzügyi kimutatások és állítások szintjén**, valamint az azokra adott válaszok meghatározása
- könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemének és terjedelmének tervezése
- az elvégzendő munka összehangolása

Könyvvizsgálói bizonyítékok megszerzése

- alapvető vizsgálati eljárások elvégzése (elemző felülvizsgálat, szemrevételezés, információk bekérése és visszaigazolás)

Áttekintés, az eredmények értékelése

Jelentéskészítés

Összegzés

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

10

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Különleges könyvvizsgálati megfontolások indokoltak a hitelintézetek esetében, mert

- az ügyletekkel kapcsolatos kockázatok sajátos természettel bírnak
- rövid idő alatt jelentős hitelkockázatokat eredményezhet
- az ügyleteket feldolgozó számítógépes rendszer erős függőséget jelent
- a különböző törvényi szabályozások hatással lehetnek a működésére
- folyamatosan új termékek és szolgáltatások jelennek meg, amelyek nem szükségszerűen vannak összhangban a számviteli elvek és a könyvvizsgálói standardok fejlődésével

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

11

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.1 A megbízás elfogadásának feltételei

A könyvvizsgálónak mérlegelnie kell, hogy

- a) megfelel-e azoknak a jogszabályi előírásoknak, amelyeket a hitelintézetek könyvvizsgálóival szemben támasztanak a vonatkozó jogszabályok,
- b) ismeri-e azokat a speciális számviteli elveket, jogszabályi követelményeket, szakmai iránymutatásokat, amelyeket a hitelintézetek alkalmaznak

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

12

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

a) A hitelintézetek könyvvizsgálóival szemben támasztott jogszabályi előírások;

Csak akkor adható az érvényes könyvvizsgálói **engedéllyel rendelkező**, bejegyzett könyvvizsgáló (könyvvizsgálói társaság) részére megbízás, ha

- a könyvvizsgáló (könyvvizsgálói társaság) pénzügyi intézményi **minősítéssel** rendelkezik,
- a könyvvizsgáló **nem rendelkezik** a hitelintézetben közvetlen vagy közvetett **tulajdonnal**,
- a könyvvizsgálónak **nincs a hitelintézettel** szemben fennálló **kölcsöntartozása**, valamint
- a befolyásoló részesedéssel rendelkező tulajdonos a könyvvizsgáló cégben **közvetlen vagy közvetett tulajdonnal nem** rendelkezik.

További előírásokat tartalmaz a Hpt. 133.§ a természetes személy könyvvizsgáló és a könyvvizsgáló társaságok **függetlenségére** és az **összeférhetlenségére** vonatkozóan

A megbízás elfogadásának dokumentálási követelményei

- **II/A1** Megbízás elfogadása, meghosszabbítása, **II/A2** Megbízási szerződés,
- II/A3** Elfogadó nyilatkozat,

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

13

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.2 Tervezés

A tervnek különösen az alábbiakat kell magában foglalnia:

- **elegendő ismeret szerzése az ügyfél üzleti tevékenységéről, valamint a számviteli és belső ellenőrzési rendszerek kellő megismerése;**
- **a könyvvizsgálati kockázat szintjének becslése;**
  - azt a kockázatot, hogy lényeges hibás állítások fordulhatnak elő **(eredendő kockázat)**
  - azt a kockázatot, hogy az ügyfél belső ellenőrzési rendszere nem fogja megakadályozni vagy feltárni az ilyen hibás állításokat **(ellenőrzési rendszerkockázat)**
  - azt a kockázatot, hogy a fennmaradó lényeges hibás állításokat a könyvvizsgáló nem fogja feltárni **(feltárási kockázat);**
- **az elvégzendő könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározása és a vizsgálati program elkészítése;**
- **a vállalkozás folytatása** elvének mérlegelése
- **Külső szakértők bevonása**
- **Logisztikai kérdések**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

14

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Milyen tartalommal készüljön a könyvvizsgálati stratégia és az átfogó terv?

1. A könyvvizsgálati **stratégiában** be kell mutatni:

- **a megbízás hatókörére vonatkozó információkat** (beszámoló-készítési elvek, vonatkozó jogszabályok, alkalmazott standardok, speciális jelentéstételi kötelezettség)
- **várható lényegességi küszöbértéket**
- **a könyvvizsgálati tevékenység ütemezését** (jelentéstételi kötelezettség, könyvvizsgálói munka ütemezése)
- **saját erőforrások tervezését** (közreműködők kijelölése)
- **szükséges-e külső szakértő**
- **átfogó válaszokat a lényeges hibás állítások pénzügyi kimutatás szintjén becsült kockázatára** (tapasztaltabb munkatársak kijelölése, szakértő bevonása, eljárások év végén történő végrehajtása, alapvető vizsgálati eljárások nagyobb súlya, általános megközelítések)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

15

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

2. **Az átfogó könyvvizsgálati terv kidolgozása**

A könyvvizsgálat elvégzéséhez szükséges átfogó terv kidolgozásakor különös figyelmet kell fordítani az alábbiakra:

- **Kockázatbecslési eljárások**
Az ügyfél és környezetének megismerése
A belső ellenőrzési rendszer felmérése
- **Lényegességi küszöbérték meghatározása**
- **A lényeges hibás állítás kockázatának felmérése az állítások szintjén és az azokra adott válaszok meghatározása**
- **További könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének, és terjedelmének tervezése (A könyvvizsgálati program elkészítése)**
- **Logisztikai tényezők meghatározása (pl. munkacsoport összeállítása, a vizsgálat ütemezése)**
- **Más szakértők, belső ellenőrzés munkájának felhasználásáról hozott döntés**
- **Egyéb, a könyvvizsgálat során figyelembe veendő tényezők összefoglalása**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

16

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.2.2 Könyvvizsgálati kockázat becslése;

A/ A könyvvizsgálati kockázat három összetevője;

- - **az eredendő kockázat** (annak a kockázata, hogy lényeges hibák fordulnak elő)
- - **az ellenőrzési kockázat** (annak a kockázata, hogy a hitelintézet belső ellenőrzési rendszere nem akadályozza meg és nem javítja ki ezeket a hibákat)
- - **a feltárási kockázat** (annak a kockázata, hogy bármely lényeges fennmaradó hibát a könyvvizsgáló nem tár fel).

A hitelintézeti tevékenység jellemzően **magas eredendő kockázatú** könyvvizsgálati területnek minősül!

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

17

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

B/ A hitelintézetek tevékenységben rejlő kockázatok jellemzően

1006. témaszámú állásfoglalás megközelítésében

- **a termékek és szolgáltatások kockázatai** (a hitelezési kockázat, kamatláb kockázat, likviditási kockázat, devizaárfolyamokkal kapcsolatos kockázat, piaci kockázat, vagy kezelési kockázat) és
- **a működési kockázatok** (Nagy mennyiségű ügylet rövid határidőn belüli pontos feldolgozásának igénye és az ebből adódó kockázatok; adatok időbeni feldolgozása, belső ellenőrzés zavarai, adatvesztés, adatrongálás veszélye, pénzügyi információk miatt piacvesztés)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

18

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

Basel II. Egyezmény megközelítésében a hitelintézetek kockázata:

- **hitelezési kockázat**
- **üzleti kockázat** (tőkehelyzetet, tőkemegfelelést, az eszközforrás gazdálkodást, likviditási kockázatot, a jövedelmezőséget)
- **működési kockázat** (a belső folyamatok, rendszerek, emberek nem megfelelően összehangolt működése, avagy meghibásodása, illetve valamilyen külső esemény hatására bekövetkező veszteség kockázata)

Az egyes kockázati elemek kapcsolata, egymásra hatása

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

19

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.2.2.1. Az ügyfél és vállalkozási környezetének megismerése

- **a) az ágazati, szabályozási és egyéb külső tényezőkről szerzett információk megszerzése, a gazdálkodó jellemzőinek megismerése**
  - gazdasági és szabályozási környezet
  - üzletágak piaci feltételei
- **b) a célkitűzések és stratégiák, és a kapcsolódó kockázatok feltárása**
  - az idejében történő korrekciós intézkedés elmulasztásának tulajdonítható veszteség;
  - a veszteség fedezésére képzett megfelelő értékvesztés kellő időben való rögzítésének elmaradása;
  - az ügyletek nem megfelelő vagy nem pontos kimutatás a pénzügyi kimutatásokban vagy egyéb jelentésekben
- **c) a hitelintézet pénzügyi teljesítményének értékelése és áttekintése**
  - számviteli nyilvántartások teljessége
  - az ügyletekből származó kockázatok belső ellenőrzés általi kiszűrése
  - a veszteségek fedezetére képzett értékvesztés;
  - az adatszolgáltatás megfelelő volta

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

20

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.2.2.2. A belső ellenőrzés rendszerének felmérése

„Könyvvizsgálói véleményének kialakításakor a könyvvizsgáló általában nem támaszkodhat kizárólag az alapvető vizsgálati tesztek eredményeire, az alábbiak miatt:

- nagyszámú ügylet betáplálása a rendszerbe a bankok részéről;
- az ügyleteknek a rendszerbe történő betáplálási módja;
- a banki műveletek földrajzi szétszórtsága; és
- a számítógépes és az elektronikus pénzforgalmi rendszerek kiterjedt használata.

A legtöbb esetben a könyvvizsgáló tehát kénytelen jelentős megbízhatóságot tulajdonítani a bank belső ellenőrzési rendszerének. Amikor így jár el, gondosan értékelnie kell a rendszert annak megállapítása végett, hogy milyen fokú megbízhatóságot tulajdoníthat neki az általa végzendő könyvvizsgálati eljárás jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározásában.” (1006/32.)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

21

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

A belső ellenőrzés **hatóköre és céljai eltérhetnek** a különböző nagyságú és szervezeti felépítésű pénzügyi intézmények esetében.

A belső ellenőrzési rendszer megismerésének szempontjai a hitelintézetek esetében:

- **engedélyezési-jóváhagyási rendszer** (jogosultság, engedélyezés összeghatárai, ügylet típusok kockázati szintje, áthúzódó ügyletek)
- **nyilvántartási rendszer** (egyenlegező-egyeztetőrendszer, különleges számviteli eljárások ellenőrzései, új termékek számviteli elszámolása, értékelési eljárások),
- **számítástechnikai és elektronikus feldolgozási rendszer, hozzáférhetőségi rendszer** (nyilvántartási, vezetési funkciók elkülönítése),
- **egyeztetési ellenőrzési rendszer** (leltárak, értékellenőrzések piaci árhoz, év végi eljárások ellenőrzési rendszere),
- **letétkezelési rendszer** (feladatok ellátása, őrzési feladatok ellenőrzése)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

22

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

A belső ellenőrzési rendszer összetevői közül;

- az ellenőrzési környezetet,
- a gazdálkodó kockázat-felmérési folyamatát,
- a számviteli és a vezetői információs rendszert,
- az ellenőrzési tevékenységet és
- a kontrollok figyelemmel kísérését említjük.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

23

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

a) Ellenőrzési környezet

„Az egyes ellenőrzési eljárások hatékonyságának értékelésekor a könyvvizsgálónak figyelembe kell vennie azt a környezetet, amelyben a belső ellenőrzési rendszer működik. Megfontolást érdemlő szempontok lehetnek az alábbiak:

- a bank szervezeti struktúrája, illetve a hatáskör- és felelősség-átruházás módja;
- a vezetői ellenőrzés színvonala;
- a belső audit-rendszer tevékenységi köre és hatékonysága;
- a kulcspozíciókban levő személyek minősége;
- a bankfelügyeleti ellenőrzés mértéke.” (1006/58.)

Csalások, hibák kockázatának felmérése

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

24

**Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak**

„...A csalásból vagy hamisításból eredő lényeges hibás állítások fel nem tárásának kockázata nagyobb, mint a hibákból adódó lényeges hibás állítások feltáratlanságának a kockázata, mivel a csalások és a hamisítások rendszeres velejárói olyan cselekmények, amelyek ezek eltitkolására szolgálnak. Ilyen cselekmények például az összejátszás, hamis okmányok felhasználása, üzleti események rögzítésének szándékos mellőzése, vagy pedig a könyvvizsgáló szándékos félrevezetése....”(1004/30.)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

25

**Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak**

A legjelentősebb a hitelezési kockázat, azt jelenti, hogy az adós vagy az ügyfél a kötelezettségét a lejáratkor vagy azt követően nem tudja teljes értékben rendezni,

- „**helyettesítési kockázat**”, ami annak kockázata, hogy az ügyfél vagy szerződő fél nem teljesíti a szerződés feltételeit és a kieső ügyletet egy másikkal kell pótolni folyó piaci áron
- **pénzügyi rendezés elmaradásának** kockázata azt jelenti, hogy az ügylet lezajlik anélkül, hogy az ellenérték az ügyféltől vagy szerződő féltől beérkezne

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

26

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

b) A gazdálkodó kockázat-felmérési folyamata

A könyvvizsgálónak ismereteket kell szerezni arról, hogy

- **a vezetés azonosítja-e a beszámoló szempontjából releváns üzleti kockázatokat,**
- **készít-e becslést a kockázatok jelentőségére vonatkozóan,**
- **felméri-e azok előfordulásának valószínűségét, valamint arról, hogy**
- **milyen döntéseket hoz azok kezelését célzó lépésekről.**
- **Van-e a pénzügyi kimutatásokban olyan lényeges hibás állítás, amit a könyvvizsgáló azonosított, de a vezetés nem?**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

27

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

A hitelezési kockázat kezelésére a hitelintézetek összetett és átfogó rendszereket és eljárásokat alkalmaznak!

- elbírálás és folyósítás;
- figyelemmel kísérés;
- behajtás;
- időszakos felülvizsgálat és értékelés.

Basel II Egyezmény a tőkekövetelményről és a kockázatkezelésről!

A könyvvizsgálónak fokozott figyelmet kell fordítania arra, hogy a vezetés beazonosítja-e az üzleti kockázatát és annak hatásait, megfelelő válaszokat adnak-e a kockázatok kezelésére.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

28

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

c) A pénzügyi beszámolás és kommunikáció szempontjából releváns információs rendszer, beleértve a kapcsolódó üzleti folyamatokat is

„A számítógépes rendszereket alkalmaznak alapján véve minden kamatbevétel és kamatráfordítás kiszámítására és rögzítésére, amelyek rendszerint a bank jövedelmezősége meghatározásának két legfontosabb összetevő eleme;

- - számítógépes rendszerek segítségével határozzák meg a deviza- és értékpapír-kereskedelmi pozíciókat, illetve számítják ki és rögzítik az ebből keletkező nyereségeket és veszteségeket;
- - megjelenik a nagyarányú, csaknem teljes körű függőség a számítógépes rendszerekkel előállított nyilvántartásoktól, mert ezek jelentik az egyetlen gyorsan hozzáférhető, részletes és naprakész információforrást a banki eszköz- és forrás-pozíciót, mint például az ügyfelek hitel- és betét-egyenlegeit illetően.” (1006/31)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

29

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

A könyvvizsgáló a hitelintézetek esetében további információt szerez

- - a működéshez szükséges és jogszabályban előírt adatok nyilvántartására,
- - a pénz és az értékpapírok biztonságos nyilvántartására, a pénzügyi intézmény tevékenységével összefüggő országos informatikai rendszerekhez történő közvetlen vagy közvetett csatlakozásra,
- - a tárolt adatok ellenőrzéséhez való felhasználására,
- - a biztonsági kockázattal arányos logikai védelemre és a sérthetlenség védelmére vonatkozóan.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

30

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

d) Az ellenőrzési tevékenysége

Az ellenőrzési tevékenységek azok a **politikák és eljárások**, amelyek segítik annak biztosítását, hogy a **vezetés utasításait végrehajtsák**; például, hogy a gazdálkodó céljainak elérését veszélyeztető kockázatok kezelése érdekében meghozzák a szükséges intézkedéseket.

Ilyen ellenőrzési tevékenység

- a jóváhagyás;
- a teljesítményellenőrzés;
- az információfeldolgozás;
- a fizikai ellenőrzések;
- a feladatok megosztása

A könyvvizsgáló a vizsgálat során ellenőrzi többek között, hogy

- a hitelfolyósítást a hitelintézet üzletpolitikájával összhangban kezdeményezték, vagy
- a hitelösszeg folyósítását kellő hitelképesség-felmérés előzte-e meg

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

31

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

e) A kontrollok figyelemmel kísérése

„A könyvvizsgálónak meg kell ismernie azoknak a tevékenységeknek a főbb típusait, amelyeket a gazdálkodó a pénzügyi beszámolásra vonatkozó belső ellenőrzés figyelemmel kísérésére alkalmaz, beleértve azokat is, amelyek a könyvvizsgálat szempontjából releváns ellenőrzési tevékenységekhez kapcsolódnak, valamint meg kell ismernie azt is, hogy a gazdálkodó hogyan kezdeményezi az ellenőrzésekre vonatkozó helyesbítő tevékenységeket.” (315/96.)

- **A vezetés a felelős azért, hogy létrehozza és hatékonyan működtesse a belső audit funkciót a pénzügyintézetben, annak méretéhez és működésének jellegéhez mérten**
- Magyarországon a pénzügyi intézménynél működő belső ellenőrzési szervezet célját és feladatát **törvény** szabályozza.
- **Teszteléssel meg kell győződnie** a belső ellenőrzés megállapításainak megbízhatóságáról, működésének hatékonyságáról.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

32

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

**3.2.4. A lényegességi küszöbérték számítása, a
lényegesség megítélése**

A lényegességet figyelembe kell venni:

- (a) könyvvizsgálati eljárások jellegének, ütemezésének és terjedelmének meghatározásakor, valamint
- (b) a hibás állítások hatásának értékelésekor.”

A hitelintézeti sajátosságokból kell kiindulni!

(mérleg-főösszeg, az adózás előtti eredmény, a kapott kamatok kamatjellegű bevételek, a saját tőke, az adózott eredmény és a szavatoló tőke) Jogszabályban meghatározott limitek betartása!!!

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

33

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

**3.2.5. Az állítások szintjén azonosított kockázatok,
kockázatbecslés folyamata**

„Az állítások szintjén beazonosított kockázatoknak a könyvvizsgáló általi felmérése alapot nyújt a további könyvvizsgálati eljárások megtervezéséhez és végrehajtásához megfelelő könyvvizsgálati megközelítés mérlegeléséhez.” (330/8.)

Azonosítani kell a kockázatokat

- **egyenlegek,**
- **ügyletek, ügyletcsoportok és**
- **közzétételek tekintetében**

**Dokumentálás: II/B5 (folyamatábra), audit-program,
III/K11 Számvitelei ellenőrző lista**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

34

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.3 A könyvvizsgálati bizonyítékok megszerzése

A könyvvizsgáló a hitelintézetek esetében az alábbi alapvető eljárásokat alkalmazza:

- **elemző felülvizsgálat**
  - kamatbevétel és kamatráfordítás milyen mértékben tér el az átlagos számlaegyenleg szerinti kintlévőségek és a megállapított kamatláb alapján számított összegektől
  - a jelentős összegű nem törlesztett hitelek létezése
  - számlaösszetétel elemző áttekintése aggályos körülmények feltárása érdekében, mint például a kockázat nem kívánatos koncentrációja egyes üzletágakban vagy fiókokhoz tartozó területeken
- **szemrevételezés** (nemesfémek, értékpapírok, hitelszerződések stb.)
- **információk bekérése és visszaigazolás** (kölcsönbiztosítéki pozíciók konkrét hitelekre vonatkozóan; eszköz-, forrás- és határidős vételi és eladási pozíciók ügyfeleknél és szerződő feleknél)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

35

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.3.2. Az állításokhoz kapcsolódó alapvető vizsgálati eljárások

- 3.3.2.1 Egyenlegek más bankoknál
- 3.3.2.2 Pénzpiaci értékpapírok
- 3.3.2.3 Forgalmképes értékpapírok
- 3.3.2.4 Ügyfelekkel szembeni követelések (folyamatábra)
- 3.3.2.4 Ügyfelekkel szembeni kötelezettségek
- 3.3.2.5 Az elvégzett alapvető eljárások dokumentálása

A III Tartalmi rész felépítése:

- + **Auditprogram** (standardizált munkaprogram az adott területre)
- + **Főlapok** (a lényeges változások magyarázata, változások bemutatása abszolút és százalékos értékben)
- + **Munkalapok** (cél, módszer, eredmény, következtetés dokumentálására)
- + **Részletezések** (részletező táblák a mérleg és eredménykategóriák vizsgálatához)
- + **Számviteli ellenőrző lista** az adott területre (A számvitelről szóló 2000. évi C. törvény és a 250/2000 Korm. rendelet előírásait véve figyelembe)

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

36

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

IV. fejezetben található

Hitelvizsgálati táblák

Kiegészítő különjelentés elemző táblái

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

37

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

A hibás állítások dokumentálására a **II/C3** referenciaszámú minta dokumentációk adnak lehetőséget:

- **II/C3.1** egyedileg a lényegességi küszöbértéket meghaladó tételek
- **II/C3.2** egyedileg a lényegességi küszöbérték alatti tételek
- **II/C3.3** a nem módosított bemutatási és közzétételi hibák

A nem módosított hibás állításokról készített kimutatásokat (II/C3.1-3 lapokat) a teljességi nyilatkozathoz csatolni kell

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

38

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

3.3.3 A kapcsolt vállalkozásokkal

folytatott ügyletek létezése (A vizsgálat kiterjed a kapcsolt felek létezésének, a velük folytatott ügyletek engedélyezésének és az alkalmazott ellenőrzési tevékenység megfelelőségének ellenőrzésére)

3.3.4 A fordulónap utáni események (Ilyen ügyletek például kötelezettségvállalások meghatározott értékpapírok megvételére vagy eladására az év vége után, illetve olyan hitelnújtások, ahol a tőke- és kamatfizetések a hitelfelvevő részéről még nem váltak esedékessé) II/C6

3.3.5 Vállalkozás folytatásának elve III/C5

3.3.6 A vezetés nyilatkozatai III/C8, III/C7

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

39

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

3.4 Áttekintés, az eredmények értékelése

Elegendő és megfelelő bizonyítékokra tett-e szert a könyvvizsgálati eljárások elvégzése során a könyvvizsgálói vélemény alátámasztására

Dokumentálás: II/D1,

III Tartalmi rész /Főlapok

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

40

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

3.5 Jelentéskészítés

a) **Független könyvvizsgálói jelentés az éves beszámolóról (dátumozás)**

b) **Speciális jelentéstételi kötelezettség (Hpt. 136. § (1))**

Kiegészítő külön jelentésnek tartalmaznia kell:

- az értékelés szakmai helyességét,
- az előírt és szükséges értékhelyesbítések és leírások elvégzését,
- az előírt és szükséges tartalékok képzésének megtörténtét,
- a szavatoló tőkére, a tőkemegfelelésre, folyamatos fizetőképességre, valamint az egyes pénzügyi szolgáltatásokra vonatkozó szabályok betartását,
- az eredményes, megbízható és független tulajdonlásra, illetőleg a prudens működésre vonatkozó jogszabályok, valamint az MNB tv., a pénzforgalomról szóló jogszabályok, a devizajogszabályok, illetve felügyeleti és jegybanki határozatok betartását, valamint
- a megfelelő ellenőrzési rendszerek működését.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

41

Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek könyvvizsgálóinak

c) **Jelentéstételi kötelezettség esetei (Hpt. 134 § (1))**

- a) a könyvvizsgálói **záradék korlátozása vagy megtagadása** válhat szükségessé,
- b) **bűncselekmény elkövetésére** vagy a pénzügyi intézmény belső szabályzatának súlyos megsértésére, illetőleg az előzőekben említettek súlyos veszélyére utaló körülményeket észlel,
- c) e **törvény vagy más jogszabályok**, illetve az MNB rendelkezéseiben foglalt előírások **súlyos megsértésére** utaló körülményeket észlel,
- d) a pénzügyi intézmény kötelezettségeinek teljesítését, a rábízott **vagyoni értékek megőrzését nem látja biztosítottnak**, vagy
- e) a pénzügyi intézmény **belső ellenőrzési rendszereinek** súlyos hiányosságait vagy elégtelenségét állapítja meg,
- f) **jelentős véleménykülönbség** alakult ki közte és a pénzügyi intézmény vezetése között a pénzügyi intézmény **fizetőképességét, jövedelmét, adatszolgáltatását vagy könyvvizvezetését érintő**, a pénzügyi intézmény működését lényegesen érintő kérdésekben.

d) **A vezetői levél III/E2**

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

42

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

3.6. Összegzés II/F1

4. A könyvvizsgálati eljárások végrehajtása, ütemezése

- a fordulónap előtt végrehajtható eljárások és
- a fordulónap után végrehajtható eljárások

5. Ismétlődő megbízások

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

43

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

6. A Felügyelet és a könyvvizsgáló kapcsolata

- Számos olyan terület van ahol a Felügyelet és a könyvvizsgáló felhasználhatják egymás munkáját. A vezetői levelek és a Külön kiegészítő jelentések, melyeket a könyvvizsgáló terjeszt elő, értékes betekintést nyújthatnak a Felügyeletnek a hitelintézet működéséről.
- A Felügyelet szakmai iránymutatása, az összegzett tapasztalatok és az abból levont következtetések segíthetik a könyvvizsgáló munkáját, rávilágíthatnak olyan kérdésekre, amelyek addig elkerülték a könyvvizsgáló figyelmét.

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

44

***Módszertani útmutató a közepes és kishitelintézetek
könyvvizsgálóinak***

Köszönöm a figyelmüket!

2009.10.22.

Mile-Audit Könyvvizsgáló és
Pénzügyi Tanácsadó Kft.

45